

Pomnik upamiętniający mieszkańców Uniemyśla poległych w czasie pierwszej wojny światowej

Uniemyśl to wioska leżąca w powiecie kamiennogórskim pomiędzy Chełmskiem Śląskim i Okrzeszynie. Tak jak w innych okolicznych miejscowościach, także i w centrum tej wioski, noszącej niegdyś nazwę *Berthelsdorf*, po zakończeniu pierwszej wojny światowej ustawiono pomnik upamiętniający mieszkańców poległych podczas tego konfliktu. Jego dawny wygląd możemy poznać dzięki starej pocztówce, na której jedna z fotografii ukazuje *Krieger-Gedenkstein* (pol. *kamień upamiętniający żołnierzy*).

Pomnik ten istnieje do dziś, znajdziemy go przy głównej drodze wiodącej przez wioskę, niecałe 150 metrów od dawnej karczmy sądowej w stronę Chełmska Śląskiego. Wydaje mi się, że spośród wszystkich tego typu upamiętnień, jakie znajdują się na terenie powiatu kamiennogórskiego, zachował się on chyba w najlepszym stanie. Nie dostrzeżemy na nim żadnych uszkodzeń, a sam materiał, z jakiego go wykonano, nie uległ na przestrzeni lat dostrzegalnej erozji. Jedynie po czarnej farbie, wypełniającej niegdyś wyryte na nim litery, nie ma dziś najmniejszego śladu.

Upamiętnienie ma formę wykonanej z granitu steli o wysokości 240 cm i szerokości blisko 130 cm, jej grubość to 40 cm w górnej oraz 50 cm w dolnej części. Ustawiona jest ona na kamiennym bloku o szerokości 145 cm, a dopiero ten posadowiony jest na fundamencie. Sama płyta pomnika nie stoi na podstawie centralnie, lecz jest nieco odsunięta w lewą stronę i nieznacznie przekręcona. Przyczyną jest zapewne fakt, że w latach powojennych pomnik został przewrócony. Z komentarzy widocznych na stronie polska-org.pl wynika, że ponownie ustawił go, za pomocą ładowarki, jeden z pracowników kamieniołomu w Okrzeszynie.

Górna część granitowego bloku jest obrobiona w formie gładkiej płaszczyzny. Na jej szczycie, pomiędzy datami 1914 i 1918, znajduje się wypukły kształt Krzyża Żelaznego, niemieckiego odznaczenia wojskowego. Zaraz koło niego wyryto:

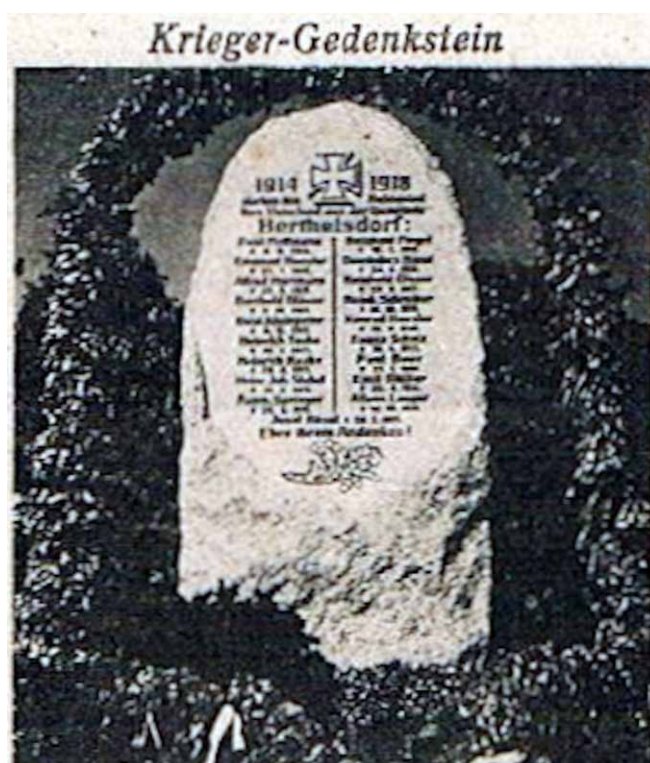
**starben den Heldentod
fürs Vaterland aus der Gemeinde
Berthelsdorf**

W języku polskim napis ten oznacza: *zginęli bohaterską śmiercią za ojczyznę z miejscowości Uniemyśl*. Poniżej wyryto imiona, nazwiska oraz daty śmierci poległych mieszkańców. Informacje o osiemnastu ofiarach wojny umieszczono w dwóch kolumnach, w każdej po dziewięć osób, a dziewiętnaste nazwisko wyryto centralnie pod dwiema kolumnami. Jeszcze niżej wyryto:

Ehre ihrem Andenken!

To zdanie należałoby przetłumaczyć jako: *Cześć ich pamięci!* Sama lista poległych ułożona jest według daty śmierci, jednak aby zachować chronologię, nazwiska należy odczytywać nie kolumnami, lecz wierszami, czyli najpierw pierwsze nazwisko z lewej kolumny, a następnie pierwsze nazwisko z drugiej kolumny. W ten sposób otrzymamy:

Paul Hoffmann
+ 9. 9.1914.
Reinhold Flegel
+ 16. 1.1915.
Emanuel Haasler
+ 27. 7.1915.
Dominikus Hanel
+ 24. 8. 1915.
Alfred Hartmann
+ 25. 9.1915.

Fragment przedwojennej pocztówki ukazującej pomnik w wiosce Berthelsdorf

Reinhold Glaser
 + 25. 9.1915.
 Berthold Glaser
 + 8.10.1915.
 Reinh. Schreiber
 + 18.10.1915
 Gust. Kleinpeter
 + 5.11.1915.
 Konrad Haasler
 + 13. 9.1916.
 Heinrich Taube
 + 19. 1.1917.
 Eugen Scholz
 + 21. 4.1917.
 Heinrich Raabe
 + 20. 3.1917.
 Paul Beer
 + 27. 1.1918.
 Heinr. Joh. Stahel
 + 31. 3.1918.
 Emil Müller
 + 29. 4.1918.
 Reinh. Springer
 + 29. 5. 1918
 Alfons Langer
 + 15.10.1918.
 Josef Rösel
 + 20. 2.1919.

**Pomnik w wiosce Uniemyśl.
 Foto: Marian Gabrowski, czerwiec 2022 r.**

Ponieważ w 1911 roku Uniemyśl miał 397 mieszkańców, toteż 19 poległych w czasie wojny stanowiło 4,8% ogółu. Jest to odsetek znacznie wyższy niż średnia powiatu wynosząca 3,2%.

Na pomniku, poniżej opisanych już inskrypcji, wyryto jeszcze motyw dekoracyjny, którym jest gałązka z dwoma liśćmi dębu i żołędziami.

Marian Gabrowski

Gałązka dębowa wyryta w dolnej części pomnika